

Een spannende ontdekkingsstocht op de grenzen van theater en dans

Els van der Jagt studeerde aan de Theaterschool in Arnhem, voltooide haar opleiding als theater docent in 1982. Werkt sinds 2000 als hoofd van de afdeling educatie van O.T. Theater. Verzorgt workshops en theaterwerkplaatsen. Ze werkte voorheen als theaterdocent en freelance regisseur bij verschillende theatergezelschappen en jeugdtheaterscholen. Samen met Ton Lutgerink maakt ze de jongerenproducties bij O.T.Theater, o.a. *De Grote Wereld*, *Penelope*, *Boys & Girls*, *Let's Dance* en *Heartbreak Hotel*.

Katja Grässli studeerde aan de kunstacademie in Zwitserland, voltooide de opleidingen *expressionistisch danstheater uitvoerend* en *docent dansexpressie- moderne dans* in Nederland. Volgt op dit moment de Master of Choreography op de Fontys Dansacademie in Tilburg. Werkt sinds 2000 als danser en choreograaf (ook internationaal) en heeft een eigen danstheatergezelschap Guzik-danst. Maakte onder meer: *Walk with me*, *J.B. Noir*, *NieSoloSein*, *O*, *Zyklus03/Das Meer kommt in die Berge*, *Binnenwereld*, *Incognito* en *Te mooi om waar te zijn*.

In gesprek met Els van der Jagt en Katja Grässli, de makers van Het uur waarop wij niets van elkaar wisten. Over hun samenwerking, over het werken met amateurs, over de bedoeling van Het uur, over hun zoektocht. En over hun diepere drijfveren en inspiratiebronnen.

1. Hoe is de samenwerking ontstaan?

Els: De auditie deed ik nog met Ton Lutgerink, voordat hij ziek werd. Het ging heel intuïtief, na een dag werken met de theaterschool bleven er vier studenten over en daarna zijn we gaan zoeken naar mensen die bij hen en de twee vaste acteurs dat complete plaatje zouden kunnen vervolmaken. Voor Ton zou het een mooie afsluiting zijn geweest als choreograaf, maar dat ging niet meer. En zo gingen we op zoek naar een vervanger en kwam Katja op mijn pad, met wie ik heel fijn heb samengewerkt in deze productie.

Katja: Via mijn coach (bij elke voorstelling die ik maak ik graag gebruik van een danscoach, die je helpt om steeds beter te worden) werd ik afgelopen zomer gevraagd door O.T. om de plaats van Ton Lutgerink in te nemen naast regisseur en theatermaker Els van der Jagt. Zo'n nauwe samenwerking was voor mij nieuw. Ook de productie kende ik niet, pas halverwege de voorbereiding kwam ik erachter dat ik hem wel ooit gezien heb, lang geleden in Zwitserland.

2. Wat willen ze bereiken met Het Uur?

Els: Met de mise-en-scène probeer ik het terrasgevoel te geven, dat je je waant op een plein. Ik wil het publiek laten kijken, en opnieuw leren kijken. Deze voorstelling is een spiegel van de cirkel van het leven. Met de beelden die ik creëer wil ik het publiek confronteren met zijn eigen gedachten. We leven in zo'n gehaaste wereld; zien we nog wel waar we mee bezig zijn? Hebben we nog wel even voor elkaar? Zeker in een stad als Rotterdam met zoveel culturen en rituelen, met zijn verschillende waarden en normen. Ik vind dat we tegenwoordig veel te oppervlakkig kijken. We staren meer naar ons mobieltje dan dat we echt kijken. Juist door details te laten zien, hoop ik dat er herinneringen en verhalen loskomen. En misschien nog wel verder; dat je gaat nadenken: wat vind ik normaal, wanneer vind ik iets te ver gaan? Vijf kwartier zit je hier te kijken naar de mens; met al zijn spullen, zijn emoties, in relatie tot elkaar, met al zijn rituelen. Je hebt herkenning, je hebt verwondering.

Katja: Ik benader dans als communicatiemiddel. Niet voor niets heb ik mijn eigen dansstichting in 1990 Guzik-dans genoemd, *guzik* is Pools voor knoop. Deze knoop verbindt theater en publiek. En elke knoop heeft zijn eigen verhaal. Als je met onze voorstelling geprikkeld wordt in je fantasie, als je je eigen verhaal gaat vormen, dan ben ik blij.

3. Hoe zien ze elkaar?

Els: Katja vind ik een bijzonder mens. Zij is heel talentvol, heel sterk in het werken in het moment. Ontzettend gedreven en een harde werker. Iemand die denkt vanuit de dans en beweging en daarmee complementair is met mijn manier van werken, omdat ik altijd een ondergrond van tekst wil hebben.

Katja: Er was een onmiddellijke klik tussen Els en mij. Ook het stuk sprak me onmiddellijk aan. En tijdens het werken vond ik het verbazingwekkend hoe vaak we het met elkaar eens waren. Beiden zoeken we de grenzen op van theater en dans. Dat is een spannende ontdekkingstocht.

4. Wat is hun manier van werken?

Els: Bij mij is het altijd een combinatie van theater en dans, met een heel beeldende mise-en-scène. Ik werk vanuit beelden naar tekst, van vorm naar inhoud. Maar het moet wel kloppen met de tekst, met het script. Sommige dansers kunnen zich verliezen in de beweging, ik vraag altijd door: ja, mooi, maar wat wil je nu eigenlijk zeggen? Ik begin het liefst met een beeld of een muziklijn.

Katja: Ik begin bij de mens, bij zijn of haar lichaamstaal. Ik hou van observeren, waarbij ik nauwkeurig kijk naar het lichaam, dat zijn eigen taal heeft. De menselijke lichaamstaal is een universele taal met een ongelooflijke uitdrukingskracht. Ikzelf begin nooit met muziek, die komt er later bij (die laat ik vaak in opdracht maken). Muziek moet niet teveel op dans plakken, ieder heeft zijn eigen kracht.

5. Hoe ervaren zij werken met amateurs?

Els: Wat ik zo mooi vind aan werken met -in dit geval wel heel talentvolle- amateurs is dat ze heel gretig zijn. Ze staan open voor mijn specialisme, ze willen echt iets met mij maken. Mijn idee neerzetten. Openheid en idee komen bij elkaar, ik doe veel in dialoog. Wie wil dit spelen? Laat maar zien, pak dat wat bij jou past en verras me. Bij deze voorstelling lette ik er heel scherp op dat het niet te anekdotisch werd, dat je het voorkauwt voor het publiek. Nee, het moet de toeschouwer aan het denken zetten. Je geeft slechts een zweem, het gaat om het verhaal achter het verhaal. Om het verhaal achter dat wat je ziet.

Katja: Ik heb vaker gewerkt met amateurs en weet daarom dat hele goede amateurs zijn. Amateurs denken soms iets meer een zetje nodig te hebben, maar ik hou juist van om met een mix van professionele en niet-professionele spelers te werken. Je moet als choreograaf iets meer geven, zodat ze het leuk blijven vinden. Ik kijk daarbij heel goed wat ze in hun mars hebben. Eigen inbreng vind ik heel belangrijk. En dan krijg je soms een 'cadeautje'. Waar ik op let is dat ze het niet spelen, maar het moeten zijn. Het moet echt uit henzelf komen, ze moeten het echt voelen.

6. Diepere drijfveer?

Katja: Voor mij is kunst broodnodig, ik kan niet zonder. Het is een uitlaatklep, het moet eruit. Ik vind de combinatie zelf dansen en dansen maken moeilijk. Dan kom ik in een spagaat, en

kan ik moeilijk het overzicht bewaren. De Masterclass die ik nu volg geeft me de ruimte om echt dingen te doen die ik wil.

Els: Kunst leert mij steeds weer opnieuw te kijken. Het geeft mij rust en schoonheid. Stilstaan bij het moment.

7. Over Peter Handke & Ton Lutgerink

Els: Dit stuk van Handke is heel bijzonder. Het is een voorstelling zonder woorden maar wel met een script van 30 pagina's, met hele nauwkeurige beschrijvingen tot aan hele associatieve beelden. Alles is dus beschreven, elk personage, elke handeling, de sfeer, het geluid dat je hoort. Alles is beschreven, maar ik ga daarmee aan het werk en op de loop. En ik ontvang daarbij ideeën van mijn spelers. Zij komen met hun eigen spel, op basis van hun intuïtie en soms ben ik overrompeld door de schoonheid ervan. En soms pas ik het aan; ik verklein of vergroot juist de beweging.

Handke gaat van concrete observaties naar associaties, dat hoop ik over te brengen. Dat je aansluit bij het gevoel dat je soms overkomt op een terras, dat je zit en de tijd vervliegt, dat het concrete verdwijnt.

Ton kwam tien jaar geleden al met dit stuk. Eigenlijk is het één grote choreografie. Ja, natuurlijk is ook Pina Bausch een inspiratiebron. Voor wie niet, dat is eigenlijk al een cliché, net zoals Therese de Kaerse-maker en Robert Wilson. Ze weten zulke krachtige beelden neer te zetten, zo prachtig. Hoe ze het menselijk overeind houden onder het intellect. Ton heeft ook die schoonheid. Van niets iets maken. De juiste timing, poëzie op de planken.